

De Kracht van Welbevinden en Betrokkenheid in Onderwijs en Opvang

*“Welbevinden maakt dat kinderen stralen;
betrokkenheid belooft duurzaam leren”.*

- Ferre Laevers (2013) -

Tijdens groepsbezoeken bespreken wij als procesbegeleiders altijd de mate van betrokkenheid van de kinderen met de leerkrachten en pedagogisch medewerkers. Vaak horen we uitspraken als ‘Ze werken altijd heel hard’ of ‘Ze zijn zo lekker bezig’. Uitspraken die kunnen wijzen op een hoge mate van betrokkenheid, maar zeker geen synoniemen zijn.

Wat verstaan we nou eigenlijk echt onder welbevinden en betrokkenheid?

*“Met welbevinden en betrokkenheid belichten we iets wat zich in kinderen
(en volwassenen) afspeelt tijdens activiteiten en lessen.”*

- Ferre Laevers (2005) -

Welbevinden gaat over de emotionele kwaliteit: hoe goed zit een kind in z'n vel? Kinderen met een hoog welbevinden voelen zich als een vis in het water: ontspannen, zelfverzekerd en weerbaar. Zij kijken met vertrouwen de wereld in, durven te exploreren en kunnen genieten. Een hoog welbevinden is een voorwaarde voor groei.

Betrokkenheid gaat over aandacht en mentale activiteit: het vermogen van een kind om zich helemaal 'te verliezen' in een activiteit. Kinderen met een hoge betrokkenheid zijn geboeid, alert en tijdvergeten bezig. Zij zijn gemotiveerd van binnenuit en bevinden zich aan de grenzen van hun mogelijkheden. Betrokkenheid is essentieel voor diepgaand leren.

*“De leerkracht moet in staat zijn het perspectief te nemen van het kind en de groep kinderen,
om van binnenuit aan te voelen wat zich bij de kinderen afspeelt.”*

- Ferre Laevers (2008) -

Om zicht te krijgen op het welbevinden en de betrokkenheid van de kinderen in je groep is perspectief nemen van groot belang. Dat vraagt om een oprecht geïnteresseerde houding en een procesgerichte blik. Onbevooroordeeld en met een open houding willen weten wat er achter gedrag en woorden verscholen gaat. Door perspectief te nemen probeer je te begrijpen wat kinderen echt nodig hebben, zodat je je aanpak daarop aan kan passen.

“Een activiteit moet uitdagen en fascineren. Het ontbreken hiervan leidt tot oppervlakkig leren.”

- Ferre Laevers (2024) -

We weten dat een hoge mate van betrokkenheid nodig is voor diepgaand leren. Maar let op, betrokkenheid is geen doel op zich. Het gaat om betrokkenheid op het doel wat jij voor ogen hebt met je aanpak: de activiteit, instructie of hoek.

Betrokkenheid is dan ook een zoektocht. Als leerkracht of pedagogisch medewerker ben je constant op zoek naar welke aanpak effectief is voor jouw groep op dit moment. Je wilt antwoord op de vraag: hoe maak ik leren betekenisvol voor mijn groep? Want kinderen gaan écht lezen wanneer ze antwoord willen krijgen op hun vraag, rekenen omdat ze de uitkomst nodig hebben en spelen omdat ze de wereld om hen heen willen begrijpen. Dát is waar betrokkenheid om draait. En wanneer kinderen hoog betrokken zijn, vindt er fundamentele ontwikkeling plaats.

“De betrokkenheidsverhogende factoren vormen de bouwstenen van een omgeving waarin kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen. Ze zijn geen losse elementen, maar werken samen en versterken elkaar.”

- Ferre Laevers & Ludo Heylen (2013) -

Om welbevinden en betrokkenheid een kans te geven is een rijke omgeving nodig die de basisbehoeften van ieder kind ondersteunt. De 7 betrokkenheidsverhogende factoren zijn praktische richtlijnen die helpen om een omgeving te creëren waarin jouw leerlingen zowel mentaal betrokken als emotioneel welbevinden ervaren.

De 7 betrokkenheidsverhogende factoren:

- Werkelijkheidsnabijheid
- Actief aan de slag
- Ruimte voor initiatief
- Werken aan sfeer en relaties
- Samen leren
- Aanpassing aan de mogelijkheden van elk kind
- Expressie

“Betrokkenheid is de meest actieve vorm van leren. Het is de toetssteen voor de kwaliteit van de aanpak.”

- Ludo Heylen (2015) -

In ons onderwijs en opvang hebben we altijd bepaalde doelen voor ogen. We willen informatie overdragen, vaardigheden of strategieën aanleren of de dynamiek in de groep versterken. Om erachter te komen of onze aanpak het gewenste effect heeft, moeten we zicht krijgen op het proces. Door welbevinden en betrokkenheid goed in beeld te krijgen, zie je hoe (vaak) eenvoudige ingrepen direct impact hebben op ‘de kwaliteit van de ervaring’.

Maar het in kaart brengen van het welbevinden en de betrokkenheid van je leerlingen is geen snelle handeling. Je kunt niet vluchtig de klas inkijken, afgaan op geluid of alleen spreken over taakgerichtheid. Het gaat om écht kijken, gericht, met een open blik en met kennis van de signalen van betrokkenheid. Wat zie je? Wat hoor je? Welk gevoel roept het bij je op?

En hoe gebruik je deze informatie? Wat vertelt het jou over je aanpak? Welke van de betrokkenheidsverhogende factoren zie je terug wanneer je reflecteert op momenten waar de betrokkenheid écht hoog was? Daar waar het plezier voelbaar was, het zweet op de voorhoofden van de kinderen stond en ze baalden dat het tijd was om op te ruimen. Wat was toen jouw rol? Wat deed je? En wat was de rol van de kinderen?

https://tweemonds.nl/wp-content/uploads/2020/11/A2_Beslissingsschema_Betrokkenheid.jpg

Download het beslissingsschema via onze site voor het scoren van betrokkenheid in je groep. Neem jij het schema mee naar je volgende bouw- of teamvergadering en daag je jezelf en collega's uit om echt grip te krijgen op de betrokkenheid bij jou op school of de opvang?

Themabrief geschreven door Jonne Lommers